

ELS CINGLES

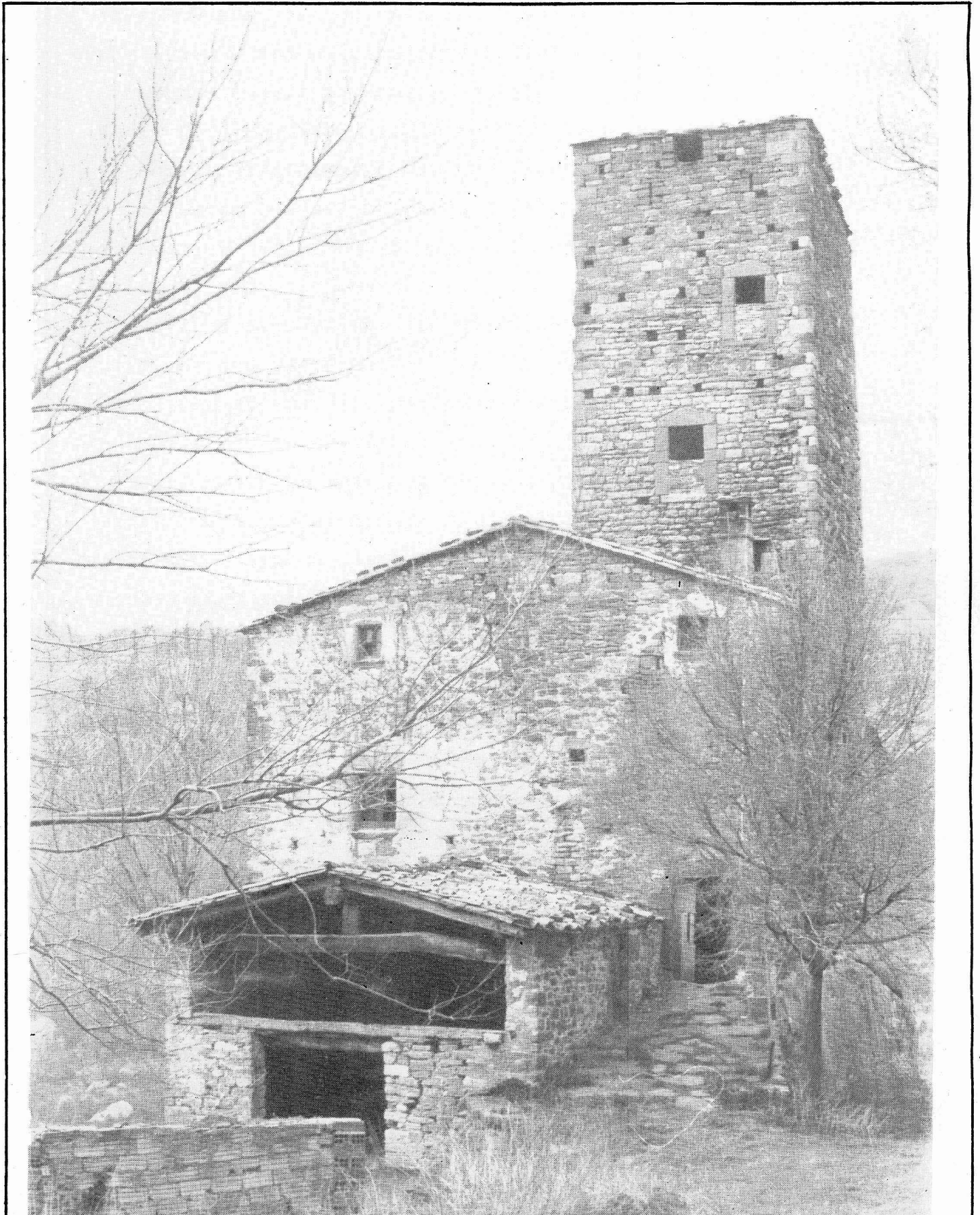
trimestral

any III

TAVERTET

agost 1981

nº 8

ELS CINGLES

Publicació timestral

REDACCIO

ADMINISTRACIO

Plaça Diputació 1

" Can Nazari "

Tavertet.

Tfn. 856 50 80

Redacció

REDACCIO

Jordi Sanglas

Jordi Mas i Caballe

Neus Roquer i Jofre

Rosa Mª Pujol i Nuez

Joan Reixach i Curto

Portada:

La Torre.

Contraportada:

Masia del Crous

Fotografies:

Jordi Sanglas

Jordi Mas

IMPRIMEIX

copiart S.A.

Villarroel 81, B11

D.L./B.8390/79

La redaccio del butlletí no es fa responsable del contingut dels treballs que apareixen signats, ja que aquests reflexen únicament els criteris dels seus autors.

Editorial

Amics lectors: amb aquest nº 8 comencem el tercer any de vida d'aquesta publicació trimestral - més o menys - que amb l'ajuda de tots va tirant endavant, unes vegades millor i altres pitjor, amb un contingut més o menys interessant segons les circumstancies del moment i el material de que disposem. No sempre us podem oferir el que voldriem doncs necessitariem molts més col.laboradors i gent disposada a fer feina dels que som actualment. Sempre hem insistit en que " ELS CINGLES " com a medi de comunicació social ha d'esser una eina de treball per arribar a una millor interconnexió entre tots. La revista resta oberta a tothom qui vulgui escriure quelcom que pugui interessar als demés. L'aparició trimestral ja de per si limita molt l'àmbit de temps en el que es poden moure els articles sense perdre actualitat i interes immediat, pero sempre que podem incloem algún escrit de tematica quotidiana.

Com cada quatre numeros, que es el que inclou una subscripció, us oferim una relació dels ingressos i les despeses realitzades en el transcurs d'aquest periode de temps, perque sapiguen per ont passa l'economia de la revista.

Entrades:

85 subscripcions 33.600
llocs de venda 37.400
pizzas festa major 20.000
calendars 40.312

Sortides:

imprensa 81.184
pizzas festa major 12.142
calendars 18.500
material vari 6.233

Remanent:

Total entrades 131.312
Total sortides 118.059
Exercici anterior -3.000

10.253

Com podeu observar hem acabat força bé aquest any,gracies al ingressos auxiliars a la publicació,doncs desde que varem començar tot s'ha apujat més d'un 40% i el preu de 100 pts. es insuficient per cobrir totes les despeses,peró el mantindrem mentres poguem cobrir caixa per altres mitjans.

Endavant !, i no oblitdeu que quants més subscriptors siguem millor.

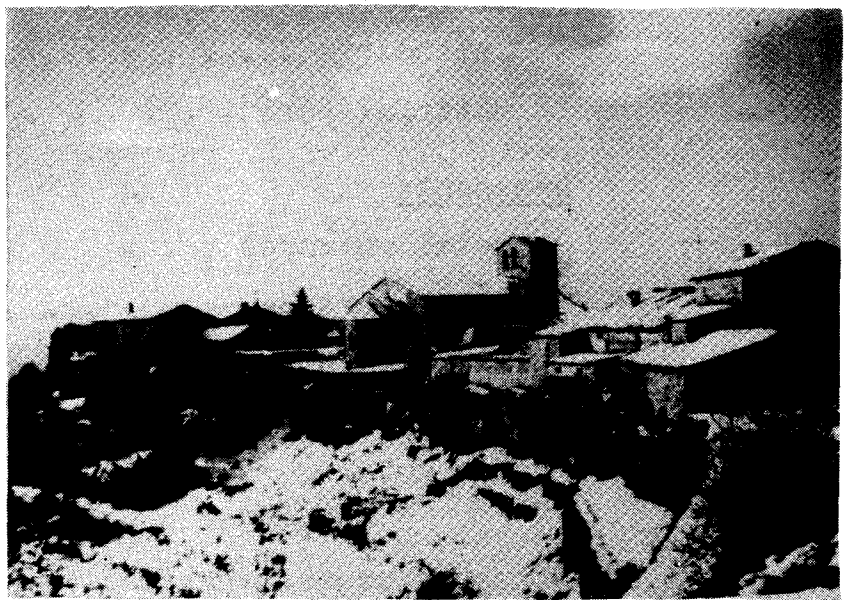
<p>LLOCS DE VENDA D'ELS CINGLES: A TAVERNET: -Can Nazari. -Restaurant Les Fonts. -Fonda Can Bardò. A CANTONIGROS: -L'Estanc. A RUPIT: -L'Estanc</p>	<p>A MANLLEU: -Llibreria contijoc. A VIC: -Llibr. La Tralla. -Llibr. Clam. A RODA DE TER: -Llibreria Muñoz. Qui vulgui exemplars endarrerits els pot demanar a la redacci</p>	<p>dels cingles a Taver- tet.Els enviarem per correo a 100pts l'exemplar.Per pagar podeu fer-ho mitjan- çant xec,o gir postal. Les subscripcions per 4 numeros son a 400pts.</p>
---	--	--

HISTORIA

ELS DARRERS CENT ANYS A TAVERTET **l'hivern II**

poble, si encara en quedava per cremar, el tros que quedava es tirava al foc que el jovent del poble havia guarnit al mig de la plaça, ells havien passat tota la nit al voltant del foc fent xirinola. Quan es tornava a casa, que sempre s'hi quedava alguna de les dones, trobàvem preparada la xocolata desfeta i pa torrat per sucar-hi coca feta el dia abans o comprada a la fleca; després el gotet de vi blanc no hi mancava mai.

Aquesta festa era ocasió per fer bons menjars; ja amb la xocolatada, coques i torrades, s'hi menjava all i oli, preparat amb gran cerimonia. Al migdia, per dinar, escudella o sopa torrada amb "pilotilles" i carn d'olla, després ho pagava, generalment, el gall cantador o algun parell de pollastres criats amb blat de moro de la collita, germans dels que havien donat a l'amo, ja que així constava en el contracte d'arrendament. A vegades, uns dies abans s'havia mort un porc pensant també en aquestes festes i llavors amb el gall s'hi barrejaven uns bons talls de butifarra. A les pos-

tres no hi mancava la coca ensucrada i galetes; si havia anat bé el mercat a Vic, tampoc no hi faltaven els torrons d'avel·lana i pinyó. Per acabar un bon cafè i un traguet d'aiguardent.

Ara que he fet referència al mercat de Vic, voldria dir que era molt esperat; hi solia anar la fadrinalla així s'hi trobava molt jovent de la comarca, es feien les seves xerrades i compraven les seves coses. Els afeccionats a la música moderna de l'època sempre es compraven uns quants romanços que els venia un ceguet al so de la seva guitarra, violí o acordió. En aquest mercat tampoc no hi faltava el cap de casa

que a vegades aprofitava per vendre algun mulat o cap de bestiar que encara no havia pogut vendre en les fires o bé per comprar-ne algun, com també per comprar alguna faixa, paraigües o sabates ferrades a Can Miralpeix; sempre solia ser ell qui comprava els torrons i laminadures per a les festes de Nadal.

Tornem a la festa de Nadal; a la tarda, els homes solien anar a l'hostal i, com que era festa gran, en lloc de fer el truc s'engegava el joc del "Burro", amb trenta cèntims a la "posa"; i tampoc no venia d'una hora, ja que a l'endemà era festa. El jovent, generalment, organitzava

alguna ballada amb acordions o pianos, mentre les dones i la mainada passaven la vetlla a la llar fent bullir la perola en havent sopat i tot parlant de pastors i del nen Jesús, entonaven cançons d'aquelles tan boniques que tots recordem.

El dia de sant Esteve era el dia indicat per a sortir de cacera i al mateix temps fer una butifarrada en un bon recer. Això encara perdura, per sort.

Més esperada era, per part del jovent, la festa de Cap d'Any o Ninou.

Era esperada per anar a la fira de l'Esquirol, hi anava molt jovent de la comarca, les noies amb llurs mares o ties, però sempre ben acompanyades. Els més jovenets, de set i vuit anys, també era una gran diada per a ells; un anava amb un espantavelles, l'altre amb una trompeta, una pilota de cuir i serradures, un altre amb destrat per fustegar o bé amb un flabiol, grall o "sensònia"; i tots amb una rajoleta de torrons. Molt distret era anar a tirar rocs a l'ansat, a l'era de Cal Perai, a deu cèntims la tirada; per cada un que trencaves et donaven uns cèntims, no recordo quants. També hi havia colomins, però la tirada era més cara; si els feies sang et donaven el colomí. Els grans també feien la seva tabola, al migdia es reunien a Cal Botiguer o a Can Manel per menjar un plat d'escudella i carn d'olla i si hi havia més gana i diners encara es

feia alguna altra ració.

En canvi, els més menuts solien comprar un llonguet de pa amb xocolata o torrons i així solien dinar, ja que aquell dia es pensava més en comprar i gastar que no pas en menjar.

Segurament que més d'una vegada s'acabava d'engrescar algun festeig començat a Vic en ocasió del mercat de Nadal. Cap a mitja tarda, els que eren de lluny, després d'haver comprat els torrons per portar a casa, enfilaven el camí de tornada per després celebrar-ho a casa.

Prou recordo que la meva mare solia explicar moltes vegades que era un dels dies de l'any que esperava amb més delit, ja que en aquella època era l'únic dia que la mainada podia fer una sortida.

Els qui vivien més a prop de l'Esquirol, es quedaven a ballar, que solia començar tarda enllà. En temps de la meva joventut ja no existia un control tan rigorós per part dels pares referent a les noies, comptant que anessin acompanyades d'un germà o amiga de confiança i moltes vegades podien quedar-se al ball de nit.

I de la festa dels Reis, què en direm? Tots esperàvem aquesta festa, als grans també els feia il·lusió de fer passar alguna cosa a la mainada. Era la fira de Manlleu, era l'última ocasió per poder vendre el pollí de l'euga o de la burra, si no s'ha-

via fet en les fires anteriors; també era ocasió per poder comprar, ja que els preus eren força rebentats, era una fira molt concorreguda. Per altra banda, el jovent tampoc no hi podia mancar, ja que era l'última fira i era qüestió d'aprofitar-ho, perquè el mercat del Ram quedava molt lluny.

I la mainada? Jo crec que en tots els temps ha estat una diada d'alegria per a tots els petits i no tant petits. Recordo amb quina il·lusió i esperança posava aquell plat nou, dels que feiem servir per la festa major; no és que els d'ara no ho siguin, però tinc ben gravat al cap els dibuixos senzills que jo trobava tan bonics, i per cert tinc gran recança de no haver-ne guardat cap. Alguns vailets hi posaven també un plat amb aigua i espigues de blat de moro per als cavalls dels reis, cosa que jo no havia fet mai, a casa no hi havia costum o potser perquè jo de molt petit ja dubtava que els reis anessin amb cavalls tan alts que poguessin arribar a les finestres.

Jordi Sanglas

(continuara)

CONCURS

Al I Concurs literari organitzat per " ELS CINGLES " han participat un total de sis obres; 4 adults i 2 juvenils. Esperavem una major participació popular però no ha estat aixís. No estem però decepcionats doncs la qualitat de les obres presentades es força bona.

Periodicament desde aquestes pagines anirem publicant els treballs presentats, començant pels més premiats. Oportunament farem saber als autors la data i el lloc d'entrega dels lots de llibres de premi.

El jurat estava compost per:

- Josep Furnols (filoleg).
- Josep Mª Sola Sala (escriptor i periodista).
- Xavier Crosas (filoleg).

Els premis han estat distribuïts de la següent manera:

Tema ficció:

Adults:

Premi a: "L'Agullola de Rupit". de Miquel Banús i Blanch.

Accèssit a: "Gossos dimonis del Collsacabra".
de Miquel Adillon.

Menors de 14 anys:

Premi a: "Els Deus de les baixures i els de les altures".
de Cecilia Mas.

Accessit a: "Sort" de Eduard Vilella.

Tema reportatge:

Adults:

Premi a: "Canvien els costums".

de Miquel S, Nofrarias i Molist.

Accessit a: "Tavertet i els seus contorns".

de Esteve Soler Roura.

Els déus de les altures i els de les baixures

Quan les muntanyes eren de roba, els cingles d'esponja i el cel de safir amb núvols de nàcar, hi havia dues menes de déus:

- Els déus de les altures (de l'Olimp, del Cel de l'Impiri, del Paradís, dels Camps Elisis): eren bondadosos, amables, ben parlats, gentils, afectuosos, agradables, benèvolos, falaguers, cortesos, sociables, atents, bonhomiosos, deferents... per tot vestit portaven una llarga túnica i eren barbablancs.

- Els déus de les baixures (del foc, de la nit eterna, del reialme de les tenebres, de Satanàs dels tàrtars): eren trappelles, farsants, antipàtics, repulsius, reptents, pèssims, murriescs, malèfics, malignes, infames, diabòlics, satànics, mefistofèlics... per vestit portaven uns pantalons vermells amb ratlles negres, amb l'excepció del seu cap, que duia una llarga capa negra i que un dia se l'enganxà en tancar una porta i el molt tossut vinga estirar i tant va estirar que en caure la porta es derrumbà un bon tros del seu palau que es va enfonsar fent grans graons a dalt de la terra i creant els cingles de Tavertet i els dels seus voltants.

Com podeu pensar, els déus de l'infern eren molt demoniats i trappelles i tot el dia se'l passaven fent bestieses:

- Per què em rosteixes com a un pollastre pe-lat?

- Perquè avui m'ha passat per la punta del dit netit del peu esquerre de menjar dimoni a la brasa.

I així anava la vida allà

baix. Un dels déus més martiritzadors, anomenat "tricomartiritzogalicactus", decidí de socarrimar tots els déus d'allà dalt, junt amb els de la terra. Ho proposà als seus companys i, ja no ho cal dir, tot hi varen accedir.

El primer intent va fracassar totalment perquè els déus del vent, un cop agafats dins les caver-

nes vermelles, comença ren a bufar i gran part de l'infern s'assecà, crant-se així les coves; una d'elles és la que ens porta l'aigua al pooble.

El segon intent no fou tampoc cap èxit, ja que els déus de la pluja inunden l'infern i l'aigua, en tocar les parets cremant feia fum i els dimonis començaren a tossir, i es va crear amb aquest fum la boira baixa que cobreix als matins el pantà.

En el tercer, la deessa de les plantes omplí l'infern de cebes i tots els dimonis ploraven, i vinga plorar, i tantes llàgrimes caigueren a terra, que es féu un riu que anà

cobrint les cavernes i en sortir a fora baixà fins a una grandiosa plana, que a l'acte s'omplí d'aquestes llàgrimes salades creant la mar.

En el quart intent d'extinció, quan tots els déus del cel eren ja dins les calderes amb l'aigua quasi bullint, la deessa de la llum escampà per tot l'infern la seva claror, i els déus de la terra i de l'Olimp pogueren escapar, ja que els dimonis no estaven acostumats a tanta llum i hagueren de tancar els ulls. Des de llavors, la llum s'escampà i es multiplicà (i en cara contínua) per dins de l'infern i quan és massa concentrada i n'hi ha molta, es

clata tot fent un gran forat a la terra i crea un volcà.

I el cinquè i últim intent, els molt malfactors i pèssims dimonis, reuniren un gran exèrcit, i els déus del cel, en veure'l, començaren a volar en grups i les seves túniques de color clar semblaven estels errants amb la velocitat que portaven. Així nasqué l'arc de sant Martí, i encara es veu avui, quan després de ploure surt el sol ple de dimonis perseguint-lo.

Cecilia Mas.

canvien els costums

En tornar d'excursió de l'Avenc cap a Tavertet i en girar-se un a contemplar per darrera vegada aquesta magestosa casa, tancant els ulls i meditant sobre quants fets d'història casolana hi han passat, sembla que a les oïdes hi ressoni l'últim "Ave Maria gratia plena Dominus tecum..." d'aquell rosari que la família deia cada dia al capvespre, un cop aconduït el bestiar, després de tancar cledes i portes i deixant a la lliça els gossos que sota la llum de la lluna vetllaven perquè els seus amos tinguessin

un son tranquil i un repòs merescut.

Avui aquella cuina de pedra, aquell forn de pa, aquella llar de foc volta da de bancs de fusta milenària ja no són testimoni de converses de pares, fills, avis, germans i mossos i algun foraster que porta noves a aquestes monòtones i llargues vetllades d'hivern a la vora del foc.

Quantes coses petites, però grans en profunditat al voltant d'aquestes pedres s'havien parlat, mentre els petits jugaven i feien enrabiatar algun gos o gat petit, mentre

les dones rentaven els plats o preparaven la roba a estobar en un cubell amb cendra.

Quantes vegades algun avi ja pesava figues al segon misteri i només es despertava pel crit d'un gos que cridava defora perquè havia sentit la fressa de la branca que el vent acabava de trencar, però més de pressa aixecava el cap i obria els ulls quan el crit venia de la cort de les vaques perquè ell sabia que una vaca era a punt de parir un vedell.

Quantes vegades ramats d'ànecs petits o de po-

llets s'havien escalfat i agafat vivor prop del foc de la llar, quantes hores les fadrines havien passat triant aquelles mongetes, cigrons o gra fort batuts a la tardor sobre les lloses de l'era, en aquesta era on les eugues sota el sol esgotador de l'estiu hi havien trepitjat les garbes de blat per fer saltar el gra de les espigues, voltant sota el crit d'un dels fills de la casa, com si fos una dansa sota el foc d'agost, perquè d'aquests grans de blat sortiria el pa i la vida de la família durant el llarg, cru i fred hivern.

Tot això i altres petites coses que són les grans coses del viure de cada dia ha clos.

On són la gent d'aquesta casa? No ho sé pas, és possible que allà on siguin, i així sia, visquin millor, o més a la moderna, però amb la seva nostàlgia recordaran dia a dia, hora a hora, a l'Avenc com s'espallofa espiga a espiga el blat de moro.

El progrés, les noves maneres de fer la vida, ha fet que aquesta família marxés, cap a on? És igual, això ja no tornarà a ésser.

Tots els sentiments, els records, les enyorances, les hores de goig i les hores tristes, tot ha quedat en el cor i en el pensament dels qui un dia van viure a l'Avenc i l'únic testimoni

d'una manera de viure ens resta en aquestes pedres.

El gall de l'Avenc ja fa temps que no crida, ni desperta els altres galls del Cabrerès; les muntanyes es queden en silenci, solament la imaginació i la fe en un nou entendre i comprendre la vida a la muntanya, com països molt més muntanyosos que el nostre, tornarà a fer possible sentir cantar els galls del Cabrerès al Montseny per sobre de les fondalades de les Guilleries.

Miquel S,

Nofraries i Molist.

racó del poeta

*¡Infants!
Que poc que els coneixem,
quant els ignorem!
Tot individu resta un infant
ja que la seva maduresa
no esdevé mai en plenitud.
Cada home, pres com a unitat personal,
en parlar-li de tu a tu,
resulta una ment amanyagada
dins el seu si existencial.
Mes ara l'observo,
més o menys conscient i civilitzat
entre la massa,
conjunt de partícules,
cada una de els quals
vol prendre força com a "jo",
i degenera en extremar-se els seus sentiments.*

*És aleshores quan l'home
delimita inconscientment
el seu camp visual;
reduïx, doncs,
la seves possibilitats intuïtives
i fa la rabiola del petit,
retornant a poc a poc
envers el claustre matern,
allà on ell desconeix gairebé el món,
allà on ell encara no té nom.
Cal conèixer cada infant
per ajudar-lo a mantenir-se com a home,
perquè la nostra vida s'harmonitza
amb la transparència de llurs esperits.*

COL·LABORACIONS

SANT CORNELI

Dalt d'un turó cobert de brucs i roures, circumdat per fresques obagues atapeïdes de fagedes verdes i alteroses on reflen els rossinyols, els esquirols salten de branca en branca i els rierols d'aigua s'escorren per les fondalades, i hi dormiteja la gaubança arreu, i hom es troba entre cel i natura, encisat per la quietud i la bellesa extasiadora, lluny de tot tràfec i brogit, on tot apareix somni, puix sols trenca el silenci el murmur de les fulles tremolenques dels arbres corpulents, remogudes pel fresc oreig de la marinada, i pel melodiós so de les esquelles d'alguna ramada d'ovelles o de vaques que, calmoses, pasturen per planells o rostades. Prop d'un monument funeràri de temps molt llunyans, i no molt lluny d'un poblat ibèric, hi rau, cofoia, des de fa tal volta més de mil anys, l'esglesiola o ermita dedicada als sants Corneli i Cebrià, refugi pietós i cristià, on els moradors de la contrada, en tot temps, han acudit a implorar la seva protecció en els seus fatics causats per les inclemències que mai no han faltat des que l'home existeix: malalties, males collites a causa de les pedregades o de les secades o dels vents, i altres mals que posen l'home

en situació angoixosa, i el bon creient hi acut a implorar el favor del cel per la mediació dels sant Patrons. Prou bé que ho diuen els goigs: "Guardeu-nos de tempestats de tot mal, sants Corneli i Cebrià". Fins al despoblament de la contrada en tenien bona cura les famílies de les pagesies del Sot de la Vall, puix se sentien joioses de ser-ne els pavordes un any cada casa. Fins i tot a un hereu

de la Torra se li posà el nom de Corneli. Des que es tancaren la major part de les masoveries, s'hi ha esmerçat el masover de la Cau, que amb gran delit mira de tenir ben agençada la capella, i al mateix temps s'esforça perquè prosperi l'aplec que va començar a fer-se molt minsament fa uns quants anys, fins a fer-hi ballades de sardanes. I així ara, en plena muntanya, lluny dels atabalaments que la vida quotidiana dels nostres temps imposa, amb cordial germanor, xics i grans, rics i pobres, camperols i vilatans, coneguts i forasters, amb sana llibertat i alegria, tots en una gran rodona es poden donar les mans.

JORDI SANGLAS.

Els animals salvatges en el Collsacabra

S'observa una evident disminució en totes les espècies de la fauna salvatge del Collsacabra. Dues causes principals la motiven: l'explotació ordenada dels boscos i la mecanització de les feines del camp.

L'alta valoració que obtenen actualment els productes forestals obliga a una explotació sistemàtica. Els boscos són netejats de bardisses i els camins d'accés es fixen fins a les seves mateixes entranyes per tal de fer menys penós i costós el transport de la fusta. Altrament, totes les masies, majorment les de certa importància, disposen ja d'eines de treball mecanitzades l'ús de les quals obliga a disposar de camins que facilitin llurs desplaçaments. La moto i els «jeeps» han envaït les zones rurals presentant batalla als animals de bast, els quals estan en plena retirada. De tal fàsis els animals salvatges es veuen cada dia menys salvaguardats. Els boscos infranquejables han desaparegut i arreu són perseguits i constantment amoninats. D'aquí llur lenta però inexorable desaparició. Vegem, però, el que encara avui en resta.

Mamífers.

Dels llops, des del segle passat, que no se'n veuen. La seva presència la recorda només algun besavi de llarga edat. La toponímia local, però, servirà perenne record de la seva presència en els mots de Llobatera, Llobet, Puig dels Llops, etc.

El sanglar, segons una gràfica expressió de l'avi de Comajon, en el Collsacabra ni hi té jeguda. És evident que vol dir que no hi té estada permanent. Només s'hi enfila esporàdicament quan és foragitat de les afraus guilleres. Actualment el seu feude més destacat és a la Garrotxa.

La guilla o guineu, malgrat l'afany d'extermini que tenen els pagesos per tal de lliurar-se de les seves malifetes, continua sobrevivint valguent-se de la seva astúcia i llestesa posada a prova en tota ocasió.

El teixó porcí i caní troba refugi encara en els bacs de la Caçassa, Rajols i Freixaneda. Els conills i llebres, en altres èpoques ben abundants han sofert una minva important degut a la pesta de la mixomatosis.

Són molt escassos el gat masquer, l'esquirol, la mustela, el gorjablanc i feixina i la llúdriga. Llur llestesa i precaució els salva del total anorreament.

No se'n fa fressa i el talp (taup) és el mamífer més divulgat del Collsacabra. Vegeu sinó l'abundància de bonys que s'observen en els pasturatges i conreus on tenen els seus caus subterranis.

Ocells

La llarga corrua de penya-segats que contorneja la comarca ha facilitat la propagació d'una gran diversitat d'aus de presa tals com l'aligot, el duc, el muscol i l'esperver, aquest darrer el més abundant i el més maleït dels pagesos pel seu constant atac a la petita aviram.

Igualment abundant és el corb, ocell de força embergadura, sempre atent a la descoberta de carnusos, base del seu nodriment. La garsa, s'ha divulgat àmpliament salvant-se de la persecució gràcies a tenir la carn pudent i despreciable. No així el tudó, la tòrtora, la perdiu, l'estornell, i algun altre, objectius preferits dels canons d'escopeta. Menys pretesos són l'aloba, el pigot, el cucut, el puput, la merla i altres. La guatlla, un dels ocells més populars degut a viure fàcilment en captiveri, denota la seva presència amb el seu característic «blatsegat...!! blatsegat...!!»

Classificats com a moixons existeix una llarga relació d'ocellets entre els quals hi ha els reis de la melodia: el passarell, el pinsà, la cadenera, el verdum, el rossinyol, la mallarenga, el gafarró, el cit, etc. De cant menys privilegiat però de bonic plomatge cal mencionar la pastorella groga i la blanca, l'aldebou, el picasoques, el bitxac, el reietó, la merla i altres, tots ells omplent de vida i belles sonoritats els paisatges emboscats.

Rèptils

Els rèptils són les bestioles més repugnants. Menys mal que per a salvaguardar llurs vides s'aparten tant com poden de la presència de l'home.

Hi ha quatre o cinc espècies de serps les dimensions de les quals oscil·len entre els 40 i 200 cms. Molt temudes per tothom, no obstant totes elles són inofensives llevat de l'escorçó, la verinosa picada del qual «no dona temps a l'extremaunció».

Granotes i gripaus poblen aiguamolls, basses i torrenteres. Llur presència és desagradable i llur rondinar encara més.

Sargantanes i llangardaixos es propaguen especialment en indrets solellosos, sempre amatents a esglaiar a les ànimes porugues que transiten per camins solitaris.

Pelxos

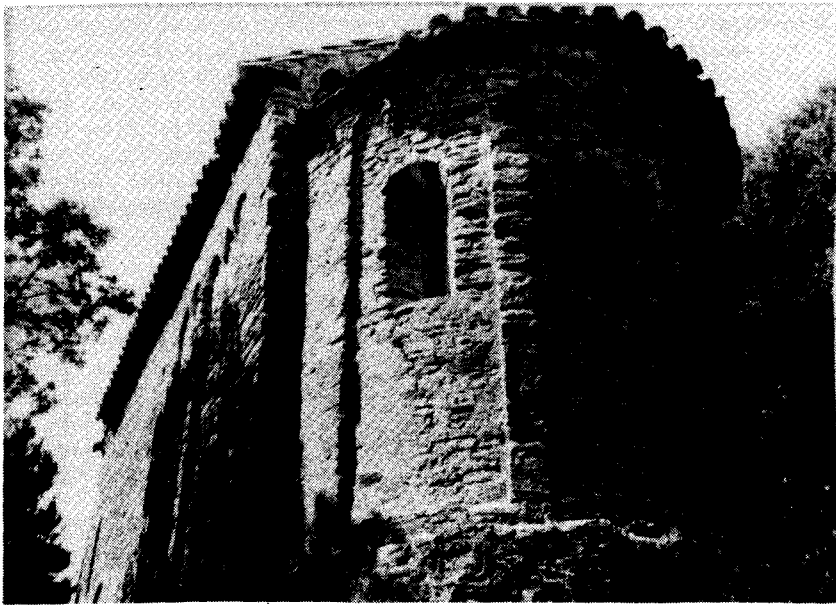
En els principals viarans d'aigua que act són la riera de les Gorgues, el Fornès i la riera de Rupit, hi ha barbs i bagres, d'escàs valor culinari. Scrif en tenen; sinó, entre els ams de les canyes i alguna trema, se'n faria un net. Més pretesos, de cara a la cassola, són els crans. Trobar-los, però, requereix voluntat i paciència i conèixer els llocs preferits, qualitats de que fan gala els vailets de les pairalies.

Completen l'escassa fauna fluvial algunes serps anfibies i la salamandra, de virolada tonalitat i amiga de les aigües fresques i cristallines.

RAMON VINYETA

amic caminant

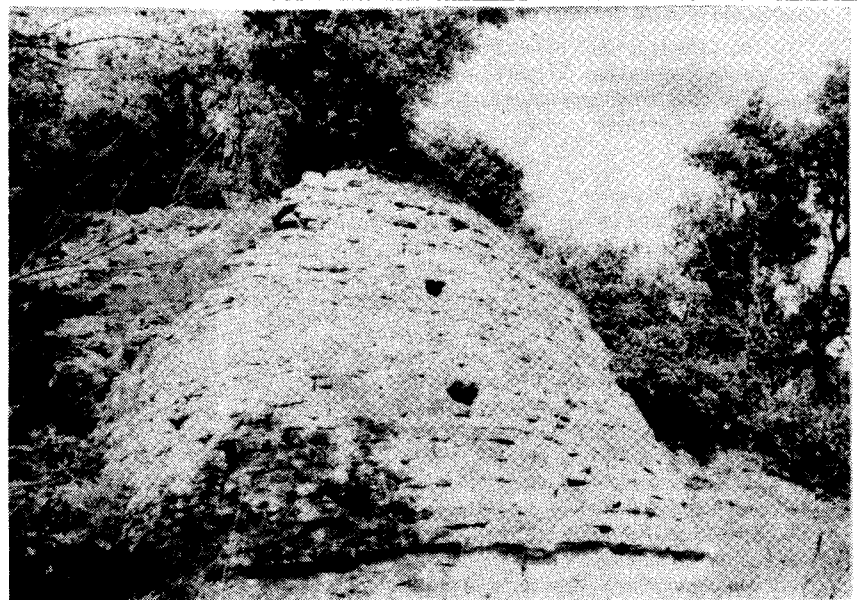
Ermita de san Miquel de Serrarols

La demarcació de Subiranes -les antiquíssimes Cases Sobiranes del segle XI- compta amb un bon estol de coses notables. La principal, sens dubte, és la magnífica església de sant Miquel de Serrarols o Sorerols, que és el seu nom genuí, prop de les ruïnes del castell del mateix nom. A no gaire distància i sobre un planell rocallós, el gran casal de Subiranes ens dóna la benvinguda. És antic el casal, i pròcer, i us acolliran si és el cas amb noble gentilesa. Per migjorn llueix unes grans balconades de fusta, emmarcades en unes espaioses galeries obertes, i també una formosa finestra gòtica.

L'església i el castell de Sorerols, situats en dos petits pujols molt propers, dominaren en temps pretèrits tota aquesta contrada. Poca

cosa en queda de la fortalesa, llevat d'unes llenques de parets al cim del turonell i un tros del basament d'una torre. Sant Miquel havia estat, des de l'esmentat segle XI, una parroquieta rural de nodrides pagesies, concentració molt remarcable i un xic inesperada, atesa la seva poca exten-

sió, com hem comentat amb detall en el seu moment. Els límits de l'antiga parròquia corresponen amb bastant aproximació a la divisió que hem fet del territori. De sant Miquel ens ha pervingut el bellíssim temple d'un atraient romànic i que sortosament es conserva molt bé puix que fa pocs anys s'inicià la seva total reconstrucció, ja acabada per fora. Sant Miquel de Sorerols té una bella factura, amb una nau ornada d'un absis perfecte i sòbria espadanya. Conserva encara, almenys exteriorment, tota la puresa de les construccions romàniques sense reformes ni afegitons que la desmillorin. Aquesta vetusta edificació és senzillament bonica, molt equilibrada; harmonitza amb el rocallós paisatge, de bosc solell amb

Castell de Subiranes.

alzinars i garrics, boixos, brucs i romanís. Avui se la pot contemplar i admirar a pleret per tots els costats; la seva silueta s'obira d'arreu dels boscos planells, escaigudament encimbellada i retallada contra el cel. És una visita que, amable acompanyant, no podem pas mancar. Però abans serà bo i prudent que ens informem àmpliament sobre la història i vicissituds dels dos antics veïns, cosa ben fàcil i planera consultant -al igual que amb sant Vicenç- els estudis fets en ambdós temes per mossèn Antoni Pladevall, apareguts en la citada revista AUSA, i "Els Castells Catalans" volum quart, respectivament.

Després d'una llarga i plaent estada, fruit del lloc i del venerable edifici, continuarem la nostra sendera, ja que quedem moltes coses per veure. Direm primer que en l'actual propietat de Subiranes s'hi troben -además dels esmentats església i castell- la segona de les cavernes profundes més boniques i grans del Collsacabra (les coves de la Bora Fosca) i també les balmes que foren habitades, més imposants i colossals (els dos grups de "la Baconera"). Sans oblidar l'eixam de balmes que també foren ocupades, aprofitant les fileres de grans roquers que abunden en la seva geografia i que relacionarem en la descripció detallada de la zona.

El fresc perfum de les farigoles i sajolides ens envolta mentre descendim del fil de la carena per uns pendissos reblerts de boscúria, vires encinglades i aspres recatams; i deixant el misèrrim camí carreter, prenem un viarany despenjant-nos per una canal embolicada d'arbusts, abocant a un terreny ferèstec i embrollat. A dreta s'alcen, per sobre les nostres testes, uns penyals enormes que atorguen al vianant un tany de formiga. Ja som a les famoses esplugues de Bora Fosca, antiquíssimes, i que no han estat mai habitades com ja fèrem constar oportunament. Les seves dades vindran més endavant; aquí sols farem esment

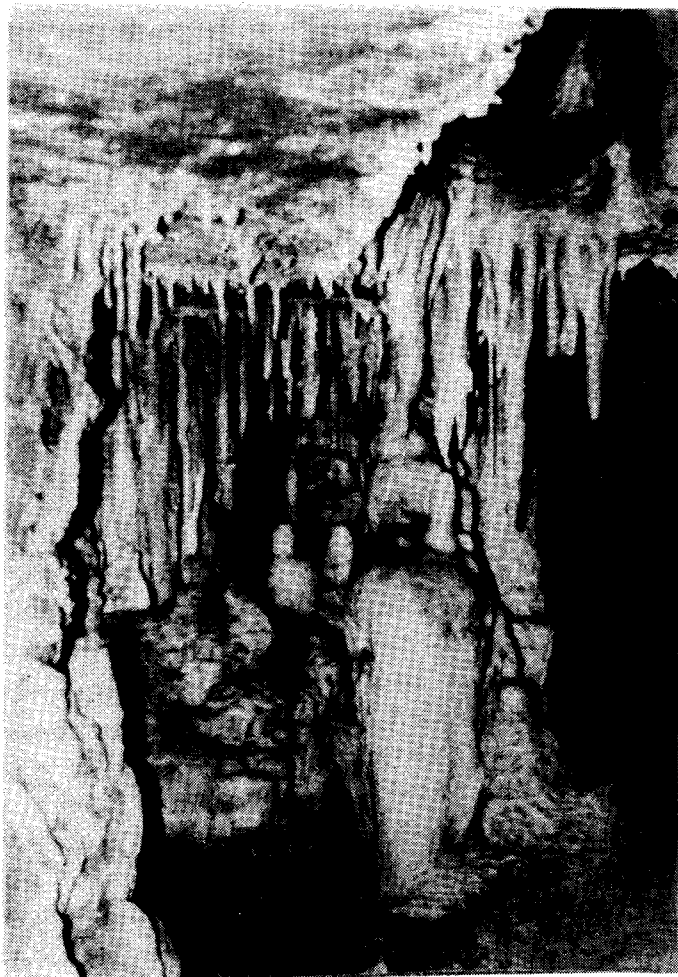
de les impressions que ens produirà la visita a aquest antre. Entrem-hi; el forat d'accés és molt petit. Ens hi tenim de ficar caminant a quatre grapes o a rossegons; però l'emocionant passadis és molt curt, i després de retombat un esperó roquer que sembla que ens barri el pas, ja som dins. S'han acabat les estretors; la cova és realment gran. No dona pas cap sensació d'opressió i claustrofòbia; però és fosca, d'una negror total. Amb les llanternes elèctriques (i tenen d'esser molt potents) ens hi endinsem poc a poc; el sòl és llenegós per la pàtina de la permanent humitat, i les llastres sembla que estiguin ensabonades.

La Bora Fosca és molt llarga: el primer corredor amida un centenar de metres. La tremolenca llum de les llanternes va descobrint les concrecions calcàries, moltes d'elles acolorides, que pengen arraimades dels murs. Es indignant i llas-timós que vandàlics visitants hagin destruït les gruixudes estalactites i estalacmites que ornaven l'éspluga, restant solament uns curts i mutilats fragments dels mil.lenaris caramells. El sostre, que imita toscament la forma d'ogiva, està puntejat a trossos, i sobretot vora l'entrada, de tocs més foscos: són els rats penats, que hi tenen aquí un espaiós i segur aixopluc. Bora Fosca es com-

posa de dues galeries: la primera gairabé uniforme d'amplada i alçada. A vegades, les parets s'estrenyen una mica, com a bambolines. El traçat és quasi recte i dibuixa tot just unes corbes molt lleugeres; el sòl és bastant planer, amb una mica d'inclinació, en descens. Al final d'aquesta primera secció, s'obre de cop un gran pou que agafa tota l'amplada, de banda a banda; no és pas molt fondo, però millor baixar-hi amb ajut artificial. Al capdavant del pou, i per tant, a més baix nivell que el primer tram, prossegueix el segon, bastant més accidentat, amb estrets passadissos i rampants, gateres i entortol·ligaments roquers que

es perllonguen encara uns 80 metres. I encara, a sobre d'aquesta tortuosa galeria, s'hi han descobert resentment - i per sort, trobades intactes -, unes altres molt més llargues, que detallarem al fer la descripció de la Bora Fosca.

No cal dir també, que el silenci és absolut, definitiu. El sentim sobre nostre com una cosa palpable, material. Com si tingués pès. La veu, dins de l'antra, pren estranyes ressonàncies, que trenquen la pesantor dels segles amb ecos somorts, foscos també. Els raigs de les llanternes il·luminen els aspres i humits roquers, descobrint llargues i fantasmals siluetes, i les ombres, desvetllades del seu mil.lenari repòs, s'arrapen rera els plecs dels grenys. La visita a Bora Fosca és impressionant, i ens deixa el record net i precís, d'haver penetrat en l'enigma del temps que fou, de recular en l'origen del món. Quan estem dins, sentim una vaga temença que no quedi res a l'enfora, que tot hagi desaparegut, i que només resti l'espessa foscor i l'absolut silenci, la llarga volta ogival, i les parets regalimant degotalls calcaris amb l'humitat dels segles. Solament els punts negres arrapats dalt, a les arrugues de la roca, que parlen de vida. I quan sortim fora del cau deixant enrera les eternals tenebres, s'ens apareix la llum del sol encara

més intensa i radiant, i oím l'amiga remor del bosc com una deliciosa música. I pareix que hem deixat enrera un somni, les inoblidables coves de la Bora Fosca. La vella masia del Noguer, de molta presència, reposa sobre uns esgraonats planells i domina: una formosa clotada, encerclada de muntanyes, tancades al fons pels farallons de la Força i el puig del Far. Aquesta panoràmica, contemplada des de més alt, en una corba de la carretera de Tavertet, és senzillament insuperable. Ens

El Noguer.

quedaria encara la visita a les curiosíssimes balmes de Bosques-Cabanyes, que estàn molt a la vora, amb nombroses restes d'un poblat molt antic, potser prehistòric, que de totes maneres, ja detallarem prou en el capítol de "Balmes habitades".

Amic caminant, no podem pas abastar-ho tot, en una sola jornada; les coses bones s'han de gus tejar sense presses. Ja hi tornarem, per aquesta encisera zona de Subiranes/Noguer, ben segur.

quirze parés

PROGRAMA DE LA FESTA MAJOR DE TAVERTET

DIES 29, 30 I 31 D'AGOST

DISSABTE / 29	MATÍ	9,30	CERCAVILA POPULAR I PREGÓ DE LES FESTES
		10,	MARXA POPULAR
		12,	FUTBOL INFANTIL
	TARDA	7,	VETLLADA INFANTIL
	NIT	11,	GRAN BALL DE FESTA MAJOR - RIPOLL GRUP
DIUMENGE / 30	MATI	9,	DESPERTADA GENERAL, XOCOLATADA I JOCS DE CUCANYA PER A LA MAINADA
		11,	CERCAVILA
		11,30	MISSA
		12,15	SARDANES
	TARDA	4,30	GRAN PARTIT DE FUTBOL FEMENÍ
	6,30	MAGNÍFIC BALL	
	NIT	11,	GRAN BALL DE CONFETTI — BAN-SET
DILLUNS / 31	MATÍ	9,— 14,	CONCURS DE TIR AL PLAT
		11,	CURSES DE BICICLETES
	TARDA	6,	BALL DE COMIAT

